Kirjallinen lausunto

Pekka Pohjankoski
U 47/2023 vp

HELSINGIN YLIOPISTO
OIKEUSTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Talousvaliokunta
Eduskunta

Asia: U 70/2023 vp (Energiaperuskirjasta tehtyä sopimusta koskeva tulkintasopimus)

1. Eduskunnan talousvaliokunta on 16.11.2023 pyytänyt allekirjoittanutta antamaan kirjallisen asiantuntijalausunnon valtioneuvoston kirjelmästä U 70/2023 vp koskien ehdotusta Euroopan unionin (*EU*) jäsenvaltioiden, EU:n ja Euroopan atomienergiayhteisön (*Euratom*) keskinäiseksi energiaperuskirjasta tehtyä sopimusta (Energy Charter Treaty, *ECT-sopimus*) koskevaksi tulkintasopimukseksi.

2. Valtioneuvoston kirjelmästä ilmenevin tavoin tulkintasopimuksen oikeusperustaan, sen oikeudelliseen luonteeseen ja siinä esitettyihin taannehtiviin oikeusvaikutuksiin liittyy eräitä epäselvyyksiä. Tässä lausunnossa, jonka tulokulma on oikeudellinen, keskitytään erityisesti näihin epäselvyyksiin.

3. Ensinnä lausunnossa kartoitetaan tulkintasopimuksen taustaa ja tavoitteita. Toiseksi arvioidaan sen kansainvälisoikeudellista luonnetta. Kolmanneksi käsitellään instrumentin hyväksymisen oikeusperustaa ja neljänneksi taannehtiviin oikeusvaikutuksiin liittyviä kysymyksiä. Lopuksi esitetään johtopäätökset.

I. Tulkintasopimuksen tausta ja tavoitteet

4. Komissio antoi 5.10.2022 tulkintasopimusta koskevan tiedonannon, jonka liitteenä on luonnos ECT-sopimusta koskevaksi tulkintasopimukseksi.[1] Tiedonanto annettiin yhtäaikaisesti ECT-sopimuksen uudistamiseen tähtäävien päätösehdotusten kanssa ennen kuin selvisi, että EU:n ja Euratomin piirissä ei ollut poliittisia edellytyksiä uudistamiselle. Näin ollen tulkintasopimus oli alun perin osa "pakettia", jossa tarkoituksena oli paitsi tehdä kyseinen sopimus myös muuttaa ECT-sopimusta itseään.[2]

---

[1] Ks. komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle sekä jäsenvaltioille energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen tulkintaa koskevasta jäsenvaltioiden, Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön välisestä sopimuksesta, COM(2022) 523 final ja sen liite "Myöhemmin tehtävä sopimus energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen tulkinnasta".

[2] Ks. komission ehdotus neuvoston päätökseksi energiaperuskirjaa käsittelevän konferenssin 33. kokouksessa Euroopan unionin puolesta otettavasta kannasta, COM(2022) 521 final, s. 3–4.

5. ECT-sopimuksen uudistamisen yhteydessä sen tekstiä oli määrä muuttaa lisäämällä siihen "selkeyttävä" lauseke, jonka mukaan ECT-sopimuksen mukaista sijoittajien ja valtioiden välistä riidanratkaisujärjestelmää (ISDS) (*välimiesmenettely*) ei sovelleta EU:n sisäisesti. [3] Tulkintasopimuksella oli lisäksi tarkoitus täsmentää ECT-sopimuksen tulkintaa niin, että jälkimmäistä ei kokonaisuudessaan sovelleta eikä ole koskaan sovellettukaan EU:n sisäisissä tilanteissa.[4]

6. ECT-sopimuksen uudistamisen kaaduttua sopimustekstiin tehtävät muutokset eivät enää näillä näkymin ole toteutumassa. EU:n, Euratomin ja jäsenvaltioiden keskinäinen tulkintasopimus on kuitenkin tästä kehityksestä riippumaton, joten sen merkitys mahdollisena ratkaisuna EU:n sisäisten välimiesmenettelyjen poissulkemiseksi nyt korostuu. Käytettävissä oleva komission ehdotus on yhä luonnostasolla, mutta sen perusteella on mahdollista tehdä yleisiä huomioita.

7. Mistä tulkintasopimuksessa on kyse? EU-tuomioistuimen (*EUT*) oikeuskäytännön vaatimusten mukaisesti ECT-sopimukseen perustuvaa välimiesmenettelyä ei sovelleta EU:n sisäisiin tilanteisiin.[5] Tähän mennessä välitystuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia kansainvälisen oikeuden nojalla, ovat kuitenkin pääsääntöisesti katsoneet voivansa käsitellä myös EU:n sisäisiä riitoja. Tulkintasopimuksen tavoitteena on, että välitystuomioistuimet pitäisivät jatkossa kansainvälisoikeudellisesti selvänä, etteivät ne voi käsitellä ECT-sopimukseen perustuvia EU:n sisäisiä riitoja.

II. Tulkintasopimuksen kansainvälisoikeudellinen luonne

8. Komission mukaan tulkintasopimus on Wienin valtiosopimusoikeutta koskevan yleissopimuksen (SopS 32–33/1980, *Wienin yleissopimus*) 31 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu "myöhempi osapuolten välillä tehty sopimus, joka koskee valtiosopimuksen tulkintaa". Tällaisella sopimuksella valtiosopimuksen osapuolet voivat pätevästi täsmentää aiemman keskinäisen sopimuksensa tulkintaa.

9. Ehdotetun tulkintasopimuksen osapuolina ovat EU, Euratom ja jäsenvaltiot, jotka voivat kaikki tehdä kansainvälisiä sopimuksia omissa nimissään. Tulkintasopimus olisi ajallisesti ECT-sopimusta myöhäisempi ja koskisi tämän tulkintaa. On kuitenkin tarkasteltava, voiko ECT-sopimuksesta tai muusta kansainvälisestä oikeudesta johtua estettä tulkintasopimuksen tekemiselle.

10. Valtioneuvoston kirjelmässä esitetyllä tavalla voidaan erityisesti kysyä, onko "myöhempi osapuolten välillä tehty sopimus, joka koskee valtiosopimuksen tulkintaa" mahdollista tehdä vain osan ECT-sopimuksen osapuolista kesken vai pitäisikö tällaisen myöhemmän sopimuksen osapuolina olla kaikki ECT-sopimuksen osapuolet.

11. Sinänsä Wienin yleissopimuksen 31 artiklan 3 kohdan a alakohdan sanamuodon perusteella tällainen myöhempi sopimus tehdään "osapuolten välillä" ilman, että siinä

[3] Ks. uudistetun sopimustekstin 24 artiklan 3 kohta.
[4] Tulkintasopimus, 2 artikla "Energiaperuskirjasta tehdyn sopimuksen edelleen jatkuva soveltamattomuus".
[5] Ko. EUT:n oikeuskäytännöstä ks. erit. asiat C-284/16, Slowakische Republik v. Achmea BV, ECLI:EU:C:2018:158, ja C-741/19, République de Moldavie v. Komstroy LLC, ECLI:EU:C:2021:655.

nimenomaisesti viitataan kaikkiin tai vain osaan sopimusosapuolista. Saman artiklan 2 kohdan a alakohdassa, jossa on kyse valtiosopimuksen tekemisen yhteydessä tehdystä siihen liittyvästä sopimuksesta, viitataan nimenomaisesti sopimukseen "joka on tehty *kaikkien osapuolten* välillä".[6] Koska tätä seuraavassa saman artiklan 3 kohdan a alakohdassa, joka koskee myöhemmin tehtyjä sopimuksia, ei käytetä samaa ilmaisua, määräys voisi sanamuotonsa perusteella kattaa myös myöhemmät keskinäiset sopimukset, joissa kaikki osapuolet eivät ole edustettuina.

12. On kuitenkin katsottu, ml. YK:n kansainvälisen oikeuden toimikunnan (ILC) kertomuksessa, että 31 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukainen myöhempi tulkintasopimus tarkoittaa vain kaikkien valtiosopimuksen osapuolten yhteistä sopimusta.[7] Vain tiettyjen osapuolten välinen tulkintaa koskeva myöhempi sopimus ei tästä huolimatta ole vailla vaikutusta. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että vaikka tällainen sopimus ei voi Wienin yleissopimuksen 34 artiklan mukaisesti luoda velvollisuuksia muille valtiosopimuksen osapuolille niiden suostumuksetta, sen on katsottu voivan tulla huomioiduksi alkuperäisen valtiosopimuksen tulkinta-aineistona yleissopimuksen 32 artiklan mukaisena "täydentävänä tulkintakeinona".[8]

13. Eräät kirjoittajat ovat arvioineet komission ehdottamaa ECT-sopimusta koskevaa tulkintasopimusta Wienin yleissopimuksen 41 artiklan mukaisena valtiosopimusta muuttavana sopimuksena, joka voidaan nimenomaisesti tehdä tiettyjen osapuolten kesken. Näiden kirjoittajien mukaan komissio perustaa tulkintasopimuksensa ajatukselle, jonka mukaan kyseinen määräys mahdollistaa sopimusmuutoksen ohella a fortiori tällaisen sopimuksen tulkinnan tiettyjen osapuolten kesken.[9]

14. Monenvälisen valtiosopimuksen muuttamisesta vain tiettyjen sopijapuolten kesken määrätään Wienin yleissopimuksen 41 artiklassa, jonka 1 kohdan b alakohdan mukaan tällainen keskinäinen muutos on mahdollinen, jos muutosta ei ole nimenomaisesti sopimuksessa kielletty eikä muutos i) "vaikuta muiden osapuolten valtiosopimuksen mukaisten oikeuksien käyttöön tai niiden velvoitusten täyttämiseen" tai ii) "koske määräystä, josta poikkeaminen on ristiriidassa kokonaisuutena käsitetyn valtiosopimuksen päämäärän ja tarkoituksen tehokkaan toteuttamisen kanssa". Lisäksi edellytetään, että muutoksesta tiedotetaan muille sopimuksen osapuolille.

15. ECT-sopimuksessa ei suoraan kielletä tiettyjen osapuolten keskinäistä sopimusmuutosta. Tulkintasopimuksesta on myös tiedotettu muille ECT-sopimuksen osapuolille. Voitaisiinko tulkintasopimus lisäksi toteuttaa sisällöllisesti osapuolten keskeisenä muutossopimuksena 41 artiklan 1 kohdan b alakohdan i) ja ii) vaatimusten valossa?

16. Mitä tulee ensinnä kohtaan i), tulkintasopimus rajoittuisi EU:n jäsenvaltioon

---

[6] Korostus tässä.
[7] Ks. International Law Commission, Draft Conclusions on Subsequent Agreements and Subsequent Practice in Relation to the Interpretation of Treaties, Draft Conclusion 4, kommentaari, 4 k., Report of the International Law Commission, Seventieth session (30 April–1 June and 2 July–10 August 2018), UN Doc A/73/10, s. 28. Ks. myös esim. Mark E. Villiger, Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. Martinus Nijhoff 2009, s. 429.
[8] Villiger (nro 7) s. 429.
[9] Tibisay Morgandi – Lorand Bartels, Exiting the Energy Charter Treaty under the law of treaties. King's Law Journal 34(1) 2023, s. 145, 154.

sijoittautuneen sijoittajan ja toisen jäsenvaltion/EU:n/Euratomin välisiin riitatilanteisiin (eikä siis koskisi kolmansiin valtioihin ulottuvia tilanteita). Tulkinnan vaikutukset myös ECT-sopimuksen 47 artiklan 3 kohdan nk. raukeamislausekkeen osalta, jonka mukaan sopimusta sovelletaan vielä 20 vuotta irtisanomisen jälkeen, rajautuisivat EU:n sisäisiin tilanteisiin. Ei ole ilmeistä, miten kolmansien valtioiden tai niiden sijoittajien oikeudet tällöin vaarantuisivat.

17. Toiseksi kohdan ii) kannalta harkittavaksi tulee, onko erityisesti edellä mainittu raukeamislauseke määräys, josta ei ole mahdollista vain tiettyjen osapuolten keskinäisellä sopimuksella poiketa, koska poikkeaminen olisi "ristiriidassa kokonaisuutena käsitetyn valtiosopimuksen päämäärän ja tarkoituksen tehokkaan toteuttamisen kanssa". Raukeamislauseketta voitaneen pitää vähintäänkin varsin olennaisena ECT-sopimuksen sijoittajasuojan kannalta.[10]

18. Yhteenvetona voidaan todeta, että komissio esittää tulkintasopimuksen nimenomaan Wienin yleissopimuksen 31 artiklan 3 kohdan a kohdan mukaisena myöhempänä sopimuksena, sillä näin on mahdollista vedota siinä annetun tulkinnan taannehtivaan vaikutukseen. On kuitenkin kyseenalaista, onko tällaisen myöhemmän sopimuksen tekeminen ainoastaan tiettyjen ECT-sopimuksen osapuolten kesken mahdollista. Jos tulkintasopimus taas katsottaisiin yleissopimuksen 41 artiklan mukaiseksi muutossopimukseksi, ongelmalliseksi voi muodostua artiklan 1 kohdan b alakohdan ii), jonka perusteella raukeamislausekkeen kanssa ristiriidassa oleva keskinäinen muutos saatetaan katsoa ECT-sopimuksen päämäärän ja tarkoituksen vastaiseksi.

19. Onko komission ehdottamaa tulkintasopimusta siis mahdollista toteuttaa kansainvälisoikeudellisesti? Ei ole ilmeistä, että kyseinen sopimus olisi ECT-sopimuksen tai Wienin yleissopimuksen ilmentämän kansainvälisen tapaoikeuden vastainen. Se ei kuitenkaan ole myöskään ongelmaton. Keskinäinen tulkintasopimus voidaan mahdollisesti ottaa huomioon yleissopimuksen 32 artiklan mukaisena täydentävänä tulkintakeinona.

20. Mitä riskejä tulkintasopimuksen tekemiseen komission esittämällä tavalla liittyy? Riskinä on, että välitystuomioistuimet saattavat yhä jatkossa katsoa, että tulkintasopimusta ei ole ollut mahdollista tehdä vain tiettyjen osapuolten kesken. Lisäksi saatettaisiin katsoa, että tulkintasopimuksessa on tosiasiallisesti kyse ECT-sopimuksen muuttamisesta.[11] Tällaisessa tilanteessa saatettaisiin arvioida, että EU, Euratom ja jäsenvaltiot eivät voi keskinäisellä muutossopimuksella tehdä esitetyn kaltaisia muutoksia. Tulkintasopimuksen tavoitteita ei tällöin saavutettaisi.

III. Tulkintasopimuksen hyväksymisen oikeusperusta EU:n/Euratomin osalta

21. Valtioneuvoston kirjelmän mukaan komissio on katsonut energiasääntelyä koskevan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 194 artiklan muodostavan yksinään tulkintasopimukselle soveliaan oikeusperustan EU:n osalta. Komissio

[10] Ks. tarkemmin Morgandi – Bartels (nro 9), s. 159, jotka arvioivat poikkeuksen olevan tällä tavoin ristiriidassa. Kirjoittajat arvioivat mahdolliseksi vaihtoehdoksi ECT-sopimuksen, ml. raukeamislausekkeen, päättämisen olosuhteiden olennaisen muutoksen (rebus sic stantibus) perusteella Wienin yleissopimuksen 62 artiklan mukaisesti.
[11] Ks. tulkinnan/muutoksen rajanvedosta Lucas Clover Alcolea, States as Masters of (Investment) Treaties: The Rise of Joint Interpretative Statements. Chinese Journal of International Law 22 2023, s. 479, 492 ss.

katsoo, että SEUT 218 artiklan mukaisia ulkosuhdesopimuksiin sovellettavia menettelymääräyksiä ei tulisi soveltaa, koska tulkintasopimus on "EU:n sisäinen kansainvälinen sopimus, joka ei koske kolmansia maita tai kansainvälisiä järjestöjä". Komission tarkoituksena on sen sijaan tulkintasopimuksen hyväksyminen lainsäädäntömenettelyssä.

22. On totta, että SEUT 218 artikla koskee sanamuotonsa perusteella unionin ja kolmansien maiden tai kansainvälisten järjestöjen välisiä ulkosuhdesopimuksia. Siten komission kanta, jonka mukaan jäsenvaltioiden, EU:n ja Euratomin keskinäiseen sopimukseen ei sovelleta kyseistä määräystä vaikuttaa ensi katsomalta perustellulta.

23. Oikeusperustaksi ehdotetun SEUT 194 artiklan 2 kohdan nojalla unioni voi toteuttaa lainsäädäntöä energiapolitiikkansa tavoitteiden saavuttamiseksi. Valtioneuvoston kirjelmässä esitetysti kyseisen aineellisen oikeusperustan käyttämiselle tulkintasopimuksen hyväksynnässä ei liene estettä. Kyse on lähinnä siitä, voidaanko kyseisen artiklan nojalla hyväksyä EU:n puolesta tehtävä kansainvälinen sopimus.

24. SEUT 194 artikla mahdollistaa unionin sisäisten sitovien säädösten antamisen, mutta kyseisessä säännöksessä ei lähtökohtaisesti anneta toimivaltaa kansainvälisen sopimuksen tekemiseen. Jos katsotaankin, että unionin sisäinen tulkintasopimus voidaan hyväksyä kyseisen artiklan nojalla lainsäädäntönä, erona SEUT 218 artiklan käyttöön on joka tapauksessa, että säädösinstrumenttina on tällöin SEUT 289 artiklan mukaisesti joko asetus, direktiivi tai päätös.

25. Ottaen huomioon SEUT 218 artiklan rajoittavan sanamuodon, SEUT 194 artiklan käyttö oikeusperustana käsillä olevassa poikkeuksellisessa tilanteessa ei vaikuta erityisen ongelmalliselta. Komissio haluaa valtioneuvoston kirjelmän mukaan tehdä tulkintasopimuksen oikeudellisesti sitovalla tavalla. Tällöin jos SEUT 218 artiklan mukainen kansainvälisten sopimusten hyväksymismenettely suljetaan pois, lainsäädäntö vaikuttaa ilmeiseltä vaihtoehdolta.

26. Valtioneuvoston kirjelmässä problematisoidaan vielä nimenomaisesti kysymystä, miten komission ehdotus käyttää pelkästään SEUT 194 artiklaa oikeusperustana suhteutuisi perussopimusten määräyksiin EU-oikeudellisista säädösinstrumenteista. Asia on jokseenkin epäselvä ja komission maininta, jonka mukaan sen ehdottama menettely ei saisi muodostaa ennakkotapausta kansainvälisten sopimusten hyväksymiselle lainsäädännöllä, ilmentää tilanteen erikoislaatuisuutta. Ottaen huomioon sopimuksenteon luonteen, SEUT 289 artiklan 1 kohdan sääntelyinstrumenteista kyseeseen voisi mahdollisesti tulla päätös, jolla unioni osaltaan hyväksyisi tulkintasopimuksen.

27. Euratomin osalta oikeusperustaksi ehdotetaan sen perustamissopimuksen 203 artiklaa, jonka mukaan "[j]os jokin yhteisön toimi osoittautuu tarpeelliseksi yhteisön tavoitteen saavuttamiseksi eikä tässä sopimuksessa ole määräyksiä tähän tarvittavista valtuuksista, neuvosto antaa aiheelliset säännökset yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan". Tämän erittäin laajan määräyksen käyttö vaikuttaa tässä yhteydessä ongelmattomalta.

28. Ottaen huomioon, että tulkintasopimus koskee joka tapauksessa monenvälistä sopimusta, jonka osapuolina ovat myös kolmannet valtiot, tulkintasopimuksen

hyväksyminen SEUT 218 artiklan mukaisessa menettelyssä ei näyttäydy tarkoituksensa puolesta myöskään täysin mahdottomalta. Edellä kuvatusti tulkintasopimus voitaneen kuitenkin tarvittaessa hyväksyä EU:n osalta pelkän SEUT 194 artiklan nojalla. Kummatkin oikeusperustat edellyttävät neuvoston ja parlamentin osallistumista hyväksyntään, joten käytännön tasolla valinnalla ei vaikuttaisi olevan suurta merkitystä.

29. Mikäli katsottaisiin, ettei SEUT 194 artikla yksinään tai yhdessä SEUT 218 artiklan kanssa tule kyseeseen oikeusperustana, ajateltavissa lienee liittää oikeusperustaksi SEUT 352 artikla, joka on asiallisesti samansisältöinen Euratom 203 artiklan kanssa. Tällöin sopimuksen hyväksyminen kuitenkin edellyttää muun ohella, kuten Euratomin osalta, neuvoston yksimielisyyttä.

IV. Tulkintasopimuksen mahdolliset takautuvat oikeusvaikutukset

30. Valtioneuvosto toteaa kirjelmässään suhtautuvansa "erittäin varauksellisesti" tulkintasopimuksen kirjaukseen, jonka mukaan ECT-sopimus ei ole koskaan soveltunut EU:n sisäisissä suhteissa, kun otetaan huomioon kansainvälisen oikeuden sekä oikeusvaltion periaatteista kuten oikeusvarmuudesta johtuvat vaatimukset.

31. Kyseisen tulkintasopimuksen kirjauksen taustalla vaikuttaa EUT:n oikeuskäytäntö, jonka mukaan EU-oikeudelle annettavan tulkinnan katsotaan lähtökohtaisesti soveltuvan *ex tunc* eli taannehtivin vaikutuksin. Kyseinen tulkintaperiaate ei rajoitu vain käsiteltävänä olevaan ECT-sopimuksen tai sijoittajasuojaa koskevan välimiesmenettelyn kontekstiin, vaan on EU-oikeudessa yleisesti sovellettu perusratkaisu.[12]

32. Tulkintasopimus pyrkii mukauttamaan EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön välitystuomioistuimia kansainvälisoikeudellisesti velvoittavaan muotoon. Wienin yleissopimuksen 31 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukainen myöhempi tulkintasopimus mahdollistaa sinänsä valtiosopimuksen taannehtivan (*ex tunc*) tulkinnan. Koska myöhemmän sopimuksen tarkoitus on nimenomaan "selventää" alkuperäisen valtiosopimuksen tulkintaa, eikä muuttaa sitä, on loogista, että tällainen tulkinta annetaan koskien kyseistä valtiosopimusta niin kuin se olisi pitänyt ymmärtää alusta alkaen.[13]

33. Taannehtiva tulkinta on juridinen fiktio. ECT-sopimusta on toki tosiasiallisesti sovellettu vähintäänkin EUT:n *Achmea*-asiassa antamaan tuomioon asti EU:n sisäissä suhteissa, mistä ovat osoituksena valtioneuvoston kirjelmässä siteeratut lukuisat "intra-EU" -välimiesoikeudenkäynnit. Kysymys taannehtivuudesta liittyy siten tarkemmin ottaen siihen, onko EU:n, Euratomin ja jäsenvaltioiden oikeudellisesti mahdollista katsoa, että ECT-sopimusta ei ole koskaan sovellettu EU:n sisäisesti, kun otetaan huomioon paitsi edellä esitetyt valtiosopimusoikeudelliset näkökohdat, myös muun ohella oikeusvarmuus yleisenä EU-oikeudellisena periaatteena.

---

[12] Ks. esim. asia 24/86, Vincent Blaizot v. Université de Liège ym., ECLI:EU:C:1988:43, 27 kohta, ja sijoittajansuojaa koskevan välimiesmenettelyn osalta asia C-109/20, Puolan tasavalta v. PL Holdings Sàrl, ECLI:EU:C:2021:875, 58 kohta.
[13] Ks. esim. Alcolea (nro 11) s. 489–90 ja mainitut lähteet.

34. Voidaan todeta, että tulkintasopimuksessa on pyritty huomioimaan eräitä oikeusvarmuuteen liittyviä seikkoja. Tulkintasopimuksen 4 artiklan mukaan sopimus ei vaikuta jo päättyneisiin välimiesmenettelyihin, jotka on pantu täytäntöön tai kumottu 6.3.2018 mennessä (EUT:n *Achmea*-tuomion antamispäivämäärä), eikä kyseisenä ajankohtana vireillä olleeseen menettelyyn, jossa laaditaan sovintosopimus. Näin ollen tulkintasopimuksella ei ole lähtökohtaisesti tarkoitus puuttua jo päättyneisiin ja lainvoimaisiin välimiesmenettelyihin, millä on sinänsä oikeusvarmuutta kunnioittava vaikutus.

35. Valtioneuvoston kirjelmässä todetulla tavalla voi kuitenkin olla oikeusvarmuuden kannalta kyseenalaista, että tulkintasopimus vaikuttaisi ulottavan vaikutuksensa sinänsä lopullisiin välitystuomioihin, joita ei kuitenkaan ole pantu kokonaisuudessaan täytäntöön 6.3.2018 mennessä. Kansainväliselle välimiesmenettelylle on ominaista, että täytäntöönpanoprosessit ovat pitkäkestoisia, joten tältä osin tulkintasopimus vaikuttaisi voivan johtaa tilanteisiin, joissa lopulliseen välitystuomioon ei voisi vedota täytäntöönpanoperusteena enää tulkintasopimuksen tultua voimaan. Tämä ratkaisu perustunee kuitenkin ajatukseen, että EUT:n *Achmea*-tuomion jälkeen on ollut selvää, ettei edellytyksiä EU:n sisäisten ECT-perusteisten välimiesmenettelyjen muodolliseen käsittelemiseen enää ole ollut. Sen sijaan tulkintasopimus ei rajoita sovintoratkaisuja, sillä niihin ei liity EU-oikeuden kannalta ongelmallisia piirteitä.

36. Lopuksi voidaan vielä todeta, että valtioneuvoston kirjelmässä nostetaan esiin perustellusti, että EUT:n ratkaisukäytännössä on katsottu vain ECT-sopimukseen perustuvan välimiesmenettelyn – ei koko ECT-sopimuksen – olevan unionin oikeuden kanssa ristiriidassa. Tältä osin saattaisi olla perusteltua vielä harkita, olisiko rajatummin muotoiltu tulkintasopimus, joka täyttäisi vain EUT:n oikeuskäytännön minimivaatimukset, mahdollisesti joiltain osin helpommin toteutettavissa.

V. Johtopäätökset

37. Tulkintasopimuksen tavoitteena on, että välitystuomioistuimet pitäisivät jatkossa kansainvälisoikeudellisesti selvänä, etteivät ne voi käsitellä ECT-sopimukseen perustuvia EU:n sisäisiä riitoja.

38. Tulkintasopimuksen esittäminen komission tavoin Wienin yleissopimuksen 31 artiklan 3 kohdan a kohdan mukaisena myöhempänä sopimuksena ei ole ongelmatonta sikäli kuin tällainen myöhempi sopimus ei voi olla pelkästään osan sopimuksen osapuolista tekemä. Jos sopimus huomioidaan yleissopimuksen 32 artiklan mukaisena täydentävänä tulkintalähteenä, sen painoarvo on vähäisempi.

39. Jos välitystuomioistuin luonnehtii tulkintasopimuksen Wienin yleissopimuksen 41 artiklan mukaiseksi muutossopimukseksi, raukeamislausekkeen kanssa ristiriidassa oleva keskinäinen muutos saatetaan katsoa ECT-sopimuksen päämäärän ja tarkoituksen vastaiseksi. Tällöin riskinä on, että tulkintasopimuksen tavoite ei toteudu.

40. Tulkintasopimuksen hyväksyminen EU:n osalta voinee olla mahdollista perustaa SEUT 194 artiklaan sikäli kuin katsotaan, että ulkosuhdesopimuksia koskevaa SEUT 218 artiklaa ei tulisi käyttää. Tarvittaessa oikeusperustaa on mahdollista täydentää SEUT 352 artiklalla, joka vastaa asiallisesti Euratomin hyväksynnälle ehdotettua

Euratom 203 artiklaa.

41. Tulkintasopimuksen taannehtivat oikeusvaikutukset voivat rajatuissa tilanteissa johtaa oikeusvarmuuden kannalta hankaliin tilanteisiin, jos kyseessä on lopullisen välitystuomion täytäntöönpano, joka on yhä kesken tulkintasopimuksen tullessa voimaan. EUT:n oikeuskäytännön asettamat rajat huomioiden voidaan kuitenkin katsoa, että oikeusvarmuuden vaatimukset on pyritty sopimuksessa huomioimaan.

Helsingissä 20. marraskuuta 2023

Pekka Pohjankoski
VT, LL.M. (Harvard), Esq. (N.Y.)
Väitöskirjatutkija
Oikeustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto